

Jouw idealen in Arnhem



Verkiezingsprogramma
Partij voor de Dieren Arnhem
Gemeenteraadsverkiezingen 2014

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Duurzaam Arnhem	4
Groen Arnhem	8
Diervriendelijk Arnhem	10
Zorgzaam Arnhem	12

Jouw idealen in Arnhem

In de gemeente kunnen idealen werkelijkheid worden. De gemeente maakt namelijk, iedere dag opnieuw, belangrijke keuzes. Over hoe mensen omgaan met elkaar, met dieren, met natuur en met het milieu. In hun directe woon- en leefomgeving ervaren mensen en dieren direct de gevolgen van gemeentepolitiek. Ten goede of ten slechte.

In positieve zin als er voldoende hondenuitlaatplekken en trapveldjes voor jongeren zijn. Als er paal en perk wordt gesteld aan de exploitatie van dieren. Als de gemeente zorg en aandacht schenkt aan kwetsbare groepen binnen haar grenzen en met een focus op duurzame bedrijvigheid de werkgelegenheid bevordert.

Ten negatieve ervaren burgers de invloed van gemeentepolitiek als er een stuk natuur wordt platgewalst ten behoeve van alweer een bedrijventerrein of een ander prestigeobject. Als het openbaar vervoer onder de maat is of als er naar gif wordt gegrepen om bermen te beheren. Als de gemeente ruim baan geeft aan megastallen en daarmee dierenwelzijn en volksgezondheid veronachtzaamt.

Hoe werkt de Partij voor de Dieren?

De huidige problemen in Nederland kunnen niet worden opgelost met symptoombestrijding, maar vergen radicaal andere keuzes – óók op gemeenteniveau. De Partij voor de Dieren denkt fundamenteel anders dan de traditionele politieke partijen. De Partij voor de Dieren heeft niet economische groei als doelstelling, maar een duurzame samenleving. En duurzaam samenleven is een kunst die juist ook in de directe omgeving, thuis, in je straat, buurt, dorp of stad beoefend kan worden. Daarom is gemeentepolitiek zo belangrijk.

De Partij voor de Dieren komt op voor waarden als mededogen, duurzaamheid, persoonlijke vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid. Voor zorg en aandacht voor elkaar. Dieren, natuur en milieu zijn de kernthema's van onze partij.

Natuurlijk houdt de Partij voor de Dieren ook in de gemeenteraad vast aan haar idealen. Dat hebben onze huidige gemeenteraadsleden al laten zien. Wij doen geen water bij de wijn als het om onze idealen gaat, maar houden de andere partijen een spiegel voor. Dat werkt. De traditionele politieke partijen worden door ons geïnspireerd of voelen onze hete adem in hun nek. Zij zien zich genoodzaakt om óók aandacht aan dieren, natuur en milieu te schenken. Iets dat voorheen veel te weinig gebeurde. De Partij voor de Dieren heeft een aanjaagfunctie: wij stimuleren de andere partijen om niet alleen aan kortetermijnbelangen te denken.

Niet alleen kortetermijnbelangen

De Partij voor de Dieren kijkt bij uitstek naar langetermijnbelangen. Wij willen een mooie en leefbare gemeente achterlaten voor de generaties die na ons komen. Dat betekent onder meer: meer groen, schone lucht en zuiver water.

Burgers verworpen tot consumenten; deze maatschappij staat in het teken van méér, van consumptie en van een wegwerpcultuur. Dieren worden achteloos gebruikt alsof het artikelen zijn, in plaats van levende wezens. Natuur en milieu worden achteloos opgeofferd ten behoeve van geldelijk gewin.

Ook op gemeenteniveau worden diensten steeds onpersoonlijker, verslechtert de dienstverlening en komen mensen, dieren, natuur en milieu in het gedrang. Zwembaden, ziekenhuizen, scholen, postkantoren, bibliotheken - alles wat onze samenleving sociaal en aangenaam maakt verzakelijkt, beperkt de openingstijden of sluit zelfs helemaal. Die ontwikkeling willen wij keren.

Onze visie op de gemeente

De afgelopen jaren zijn kerntaken van de gemeente uit handen gegeven aan de markt. Delen van het onderwijs, de huisvesting, de energievoorziening en het openbaar vervoer zijn overgelaten aan zelfstandige bestuursorganen en private partijen. Daardoor is de afstand tussen de beleidsmaker en de uitvoerder steeds groter geworden en is de menselijke maat zoekgeraakt. Ondanks het streven naar verminderde bureaucratie heeft dit in de praktijk geleid tot een toename van de controle-, verantwoordings- en toezichtbureaucratie.

De Partij voor de Dieren vindt dat commerciële motieven geen rol mogen spelen bij publieke diensten die voor iedereen toegankelijk moeten zijn. De verhouding tussen de gemeente, markt en toezicht is toe aan een herziening.

De gemeente is geen bedrijf. Niet de cijfers, maar zorgvuldigheid, zeggenschap, dienstbaarheid, transparantie en effectiviteit moeten centraal staan in de dienstverlening van de gemeente. We hebben een actieve gemeente nodig die de publieke zeggenschap herstelt over haar kerntaken, denk aan zorg, onderwijs, natuurbeheer en huisvesting. Tegelijkertijd moet de overheid ook selectief zijn en ruimte aan mensen geven om zelf actief te zijn.

De gemeente heeft kortom een belangrijke taak in het realiseren van een duurzame en solidaire samenleving waar mededogen het uitgangspunt vormt. Daar gaat de Partij voor de Dieren zich voor inzetten in Arnhem.

Kies daarom Partij voor de Dieren.

Duurzaam Arnhem

Een duurzame gemeente houdt in haar beleid van nú ook rekening met haar toekomstige bewoners. Een duurzaam Arnhem stelt zichzelf daarom ambitieuze doelen voor het gezonder en schoner maken van de leefomgeving. Daartoe worden ieder jaar flinke stappen gezet.

Een schone leefomgeving is belangrijk voor ons en voor de generaties mensen en dieren die na ons komen. Alleen als wij onze ecologische voetafdruk verkleinen is er voor hen straks genoeg gezond voedsel, schone lucht en zuiver water. Voor de gemeente is hierbij een voortrekkersrol weggelegd. Zij doet dit door het stimuleren van een schone, biologische stadslandbouw. Door milieuvervuiling aan te pakken en door met een lokaal klimaatbeleid de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen terug te dringen. Door te investeren in een decentrale, milieuvriendelijke energievoorziening, in schoon openbaar vervoer en een duurzame inrichting van de ruimte.

Stevige regie voor duurzaamheid. De Partij voor de Dieren wil dat de gemeente meer opkomt voor dieren, natuur en milieu. Het bevorderen van kennis en communicatie is cruciaal om bewustwording en duurzame vernieuwingen te realiseren die goed zijn voor alle inwoners, ook op de lange termijn. Het gemeentebestuur speelt een voortrekkersrol om goed gedrag te stimuleren.

- Er wordt een wethouder Dierenwelzijn, natuur en milieu aangesteld die uitvoering geeft aan een vooruitstrevend dierenwelzijnsbeleid van de gemeente dat is vastgelegd in een dierenwelzijnsnota.
- Zorg voor dierenwelzijn wordt geïntegreerd in het gemeentelijk beleid op het gebied van landbouw, bouw, natuur, milieu, economie, onderwijs en zorg.
- Arnhem publiceert jaarlijks over de vorderingen op het gebied van duurzaamheid en dierenwelzijn.
- Het gemeentebestuur stelt een nota Groene initiatieven op, waarin zij de groene initiatieven beschrijft en uitlegt hoe deze bijdragen aan een duurzamer Arnhem.
- De gemeente optimaliseert het gescheiden inzamelen van afval, inclusief gft-afval. In Arnhem komen meer inzamelpunten voor glas, papier, plastic, kleding en metaal. Meer warenhuizen en supermarkten worden inzamelpunten voor klein chemisch afval, waaronder batterijen en spaarlampen.
- De gemeente neemt dieren op in het rampenplan en in

draaiboeken van hulpdiensten. Daarin wordt de evacuatie en het in veiligheid brengen geregeld van huisdieren en van dieren in de veehouderij, in parken, dieren tuinen, maneges en kinderboerderijen.

- De gemeente bevordert de samenwerking tussen dierenambulance, dierenasiels en hulpdiensten als (dieren) politie en brandweer.

Duurzaam inkopen en aanbesteden. De Partij voor de Dieren wil dat Arnhem het goede voorbeeld geeft door haar inkoop- en aanbestedingsbeleid.

- Geldzaken van de gemeente worden op een maatschappelijk verantwoorde manier geregeld. Arnhem bankiert bij een bank die een transparant, milieubewust en diervriendelijk beleid voert. Biologisch en fairtrade inkopen wordt de norm voor Arnhem, waarbij lokaal geproduceerde producten de voorkeur hebben.
- De gemeente gebruikt dierproefvrije en biologisch afbreekbare schoonmaakproducten en eist hetzelfde van schoonmaakbedrijven die voor haar werken.
- Bij aanbestedingen door Arnhem worden harde duurzaamheidscriteria gehanteerd.
- Duurzaam werkende bedrijven komen eerder in aanmerking voor opdrachten van de gemeente.
- Voedsel in het bedrijfsrestaurant van de gemeentelijke organisaties is biologisch en regionaal of fairtrade geproduceerd en er wordt ten minste één vlees- en visloze dag ingevoerd. Er is geen plaats op de menukaart voor bedreigde diersoorten, zoals paling.
- In de gemeentelijke organisaties wordt geen flessenwater meer geschonken, maar kraanwater.
- In de gemeentelijke organisaties wordt uitsluitend groenestroom gebruikt.
- Arnhem bevordert voor haar ambtenaren het woonwerkverkeer per fiets.
- Arnhem gaat nog meer papierloos werken. Informatie van de gemeente wordt digitaal aangeboden. Op termijn gaat de digitale informatievoorziening de papieren (via huis-aan-huisbladen) vervangen.

- Arnhem gaat over op het gebruik van open source software.
- De gemeente schakelt over op het gebruik van elektrische auto's.

Gezonde en eerlijke voeding. Gezonde landbouw is gifvrij, regionaal, wordt bedreven met respect voor dieren en levert de boer een eerlijk inkomen op. De productie van vlees kost veel energie, water en landbouwgrond en gaat ten koste van dieren. Een meer plantaardig voedingspatroon is de belangrijkste stap naar een duurzame wereld waarin iedereen te eten heeft. De Partij voor de Dieren vindt dat de gemeente een belangrijke rol moet spelen bij de transitie van dierlijke naar meer plantaardige voeding.

- De gemeente roept horecaondernemers en bedrijven op een wekelijkse vegetarische dag in te stellen.
- De gemeente steunt campagnes die zich richten op een transitie naar een meer plantaardig voedingspatroon.
- De gemeente wijst scholen op hun verantwoordelijkheid om gezonde voeding aan te bieden aan hun leerlingen.
- Er komen tappen voor drinkwater in het centrum, bij stations en op andere drukke plekken.
- De voedselbank wordt door de gemeente ondersteund. De nadruk ligt daarbij op gezonde en plantaardige voeding.

Milieu beschermen. De Partij voor de Dieren wil goede controle op en handhaving van de milieuvoorschriften.

- Fabrieken en bedrijven die een risico kunnen vormen voor de volksgezondheid, de natuur of de leefomgeving worden intensief gecontroleerd.
- De gemeente zet zich in om een einde te maken aan het gratis verstrekken van draagtassen door winkels.

Een evenwichtige waterhuishouding. Door de klimaatverandering worden er hogere eisen gesteld aan waterbeheer. De waterhuishouding moet voorbereid zijn op de opvang en afvoer van meer water in korte tijd, en ook op de berging van water voor droge perioden.

- Het gemeentebestuur stelt een waterplan op waarin veiligheid, natuur en milieu centraal staan.
- Er komt meer capaciteit voor de opvang, het vasthouden en het afvoeren van water. Groene daken en plantvelden met kleinschalig groen op straatniveau maken deel uit van wateropvangplannen. Dit gebeurt op een bij het Arnhems landschap passende wijze, bijvoorbeeld bij de afkoppeling van regenwater in de heuvelachtige gebieden.
- De gemeente voorziet in veilige putdeksels, afsluitroosters of uitklimvoorzieningen zodat padden en kikkers niet vast komen te zitten in straatkolken of andere putten.
- Bij nieuwbouw stelt de gemeente de eis dat er maat-

regelen worden genomen om te voorkomen dat schoon regenwater afvloeit naar het riool. Bij bestaande bouw stimuleert Arnhem maatregelen om regenwater en afvalwater te ontkoppelen.

Niet bouwen voor leegstand. De leegstand van kantoren en bedrijfsgebouwen is een toenemend probleem. Renovatie en herontwikkeling van leegstaande gebouwen heeft de voorkeur boven nieuwbouw.

- Binnenstedelijk bouwen wordt de norm. Hierdoor wordt de open, groene ruimte gespaard. Stedelijk groen wordt onderdeel van de gemeentelijke Groenstructuur. Bouwen in de Groenstructuur wordt niet toegestaan zonder voorafgaande toetsing.
- Het bezit van leegstaande kantoorpanden wordt niet langer fiscaal gestimuleerd via verlaagde onroerendezaakbelasting. Na een half jaar leegstand wordt er een leegstandsheffing opgelegd.
- De gemeente bevordert ecologische bouw. Dat betekent dat een gebouw langer meegaat en voor vele functies geschikt is. Duurzame grondstoffen die hergebruikt kunnen worden vormen de basis.
- Het wordt eenvoudiger om lege kantoorpanden een andere functie te geven, zoals wonen.

Duurzaam wonen. We willen de woningvoorraad ten minste energieneutraal maken. Dat levert milieuwinst, banen en een lagere energierekening op.

- De gemeente stelt een coördinator aan die bewoners met raad en daad ondersteunt wanneer zij hun wijk willen verduurzamen.
- Alle nieuw te bouwen woningen worden ten minste energieneutraal.
- De onroerendezaakbelasting wordt gedifferentieerd naar energieverbruik.
- Arnhem gaat aan de slag met het vergroenen van haar wijken.
- De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken en gevels.
- Bij nieuwbouw worden nestgelegenheden en slaap- en schuilplekken gecreëerd voor dieren, zoals mussen, gierzwaluwen en vleermuizen.

Braakliggend terrein nuttig gebruiken. Door de crisis zijn veel bouwprojecten stopgezet en liggen veel voormalige bouwterreinen braak. Deze gronden zijn bij uitstek geschikt voor kleinschalige bewonersinitiatieven.

- Braakliggende terreinen worden ter beschikking gesteld voor stadslandbouw, natuurontwikkeling en collectief beheerde parken en natuurspeelplaatsen. Kleinere en tijdelijk braakliggende terreinen worden ingericht als

bijenveldjes.

- Omwonenden worden betrokken bij de herontwikkeling van braakliggende terreinen.

Duurzame en decentrale energievoorziening. Elke dag weer bieden zon, wind en water voldoende energie. Met de omschakeling naar duurzame energiebronnen beperkt de gemeente de uitstoot van CO₂. Door tegelijk energie te besparen worden woningen, bedrijfspanden en overheidsgebouwen netto leveranciers van energie in plaats van verbruikers.

- De gemeente stelt een plan op om het grondstoffenverbruik, het energieverbruik, de uitstoot van CO₂ en de afvalstromen te beperken.
- Arnhem krijgt binnen vijf jaar een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie. Dat betekent dat de gemeente flink energie gaat besparen, duurzame energie gebruikt en het restant aan uitstoot van broeikasgassen gaat compenseren.
- Arnhem stimuleert de bouw van windmolenparken op industrieterreinen, bijvoorbeeld in de Kleefsewaard. Bij de plaatsing wordt rekening gehouden met de vogeltrek en met de mogelijke aanwezigheid van vleermuis-kolonies. Vanzelfsprekend wordt voorkomen dat omwonenden overlast ondervinden.
- De gemeente stimuleert de oprichting van bewonerscollectieven die onderling opgewekte energie uitwisselen. Hierdoor kunnen hele wijken energie opwekken en delen.
- Boringen of proefboringen naar schaliegas worden niet toegestaan binnen de gemeentegrenzen.
- Energie die is opgewekt door de verbranding of vergassing van restafval, mest en/of dierlijke resten is niet duurzaam en wordt niet ondersteund.
- Er komt een plan van aanpak om lichtvervuiling tegen te gaan. In gemeentelijke gebouwen brandt 's avonds en 's nachts standaard geen onnodig licht. De gemeente informeert burgers en gaat in overleg met bedrijven om ook daar lichtvervuiling aan te pakken.
- Straatverlichting in het buitengebied wordt binnen de verkeersveiligheidsmarges zodanig afgesteld dat de verlichting zo min mogelijk hinder oplevert voor dieren.
- De gemeente stimuleert haar burgers om woningen energiezuinig te maken.
- De gemeente verklaart zich 'fossielvrij' en investeert niet in fossiele brandstoffen of de fossiele industrie.

Hergebruik stimuleren. De grondstoffen in onze wereld zijn beperkt. We moeten er zuinig en zorgvuldig mee omgaan.

- De gemeente zamelt afval en afgedankte producten zoveel mogelijk gescheiden in; deze materialen vormen

het startpunt van een nieuwe productiecyclus. Het storten en verbranden van afval wordt extra belast.

- De gemeente stimuleert de vestiging van bedrijven die de beginselen van een circulaire economie toepassen.
- De huis-aan-huisverspreiding van drukwerk wordt vervangen door een opt-insysteem: je ontvangt geen folders of krantjes, tenzij je daar met een sticker op je brievenbus om vraagt.
- De gemeente stimuleert de vestiging van Repair Cafés, waar burgers hun defecte apparaten kunnen laten of leren repareren.
- De gemeente ondersteunt initiatieven tot het opzetten van een lokale munteenheid waarmee goederen en diensten kunnen worden uitgewisseld.

Vervuילend verkeer beperken. In de mobiliteitsvraagstukken kiezen voor duurzaamheid draagt bij tot een prettig leefklimaat en een goede luchtkwaliteit. Het gebruik van vervuילend en lawaaierig vervoer wordt ontmoedigd, vormen van schoon verkeer worden gestimuleerd.

- Door bestaande natuurgebieden worden geen nieuwe wegen aangelegd.
- Verkeerswegen voor het gemotoriseerde verkeer worden door de gemeente niet meer aangelegd of verbreed.
- De gemeente werkt aan schonere lucht door het gebruik van gemotoriseerde voertuigen in de gemeente te verminderen. De gemeente stelt milieuzones in om vervuילende voertuigen te kunnen weren.
- Vrachtverkeer wordt waar mogelijk geweerd uit het centrum en de woonkernen. Aan de rand van de gemeente komen overslagpunten voor goederen, waarna verder vervoer minder vervuילend plaatsvindt.
- De gemeente gaat scooters, brom- en snorfietsen strenger controleren op uitstoot, geluid en snelheid. De gemeente stelt een regeling in voor de sloop van vervuילende scooters, brom- en snorfietsen, in ruil voor een subsidie voor de aanschaf van een elektrisch exemplaar.
- Rondom scholen en in woonwijken worden 30 km-zones voor autoverkeer ingesteld en wordt doorgaand verkeer zoveel mogelijk geweerd.
- De gemeente hanteert gedifferentieerde parkeertarieven op basis van de mate van milieuvuiling van de auto.
- De gemeente bevordert de overgang naar elektrisch vervoer en investeert in voldoende oplaadpunten. Bij deze oplaadpunten wordt duurzaam opgewekte stroom gebruikt.
- De luchtkwaliteit op doorgaande wegen in Arnhem laat te wensen over. Arnhem streeft ernaar aan de nieuw te realiseren Europese normen voor fijnstof te voldoen.

Fijnmazig, toegankelijk en duurzaam vervoer. Goede bereikbaarheid van centrum en wijken draagt bij tot de leefbaarheid in de gemeente. Met een fijnmazig en toegankelijk openbaar vervoersnet wordt het voor de burger gemakkelijker om de auto te laten staan.

- Het openbaar vervoer is veilig, betrouwbaar, betaalbaar en toegankelijk, ook voor mensen met een beperking.
- Bij aanbesteding van openbaar vervoer is milieuvriendelijkheid een belangrijk criterium.
- De gemeente zorgt ervoor dat vanuit elke woonkern de onderwijs- en zorginstellingen en de overheidsdiensten met het openbaar vervoer goed bereikbaar zijn.
- De gemeente investeert in veilige fietspaden en in 'fiets-snelwegen' voor woon-werkverkeer. Bestaande fietspaden worden goed onderhouden.
- Bij drukbezochte plekken zoals stations en in de binnenstad zorgt de gemeente voor voldoende en veilige mogelijkheden om fietsen te stallen.
- Verkeerslichten worden zo afgesteld dat fietsers en het openbaar vervoer eerder groen licht krijgen. Fietsverkeerslichten worden overal voorzien van een timer.
- Treinstations worden beter toegankelijk gemaakt voor fietsers en voorzien van voldoende veilige fietsenstallingen, bijvoorbeeld aan de noordzijde van station Arnhem CS en station Presikhaaf.
- De gemeente investeert in een OV-fietsstelsel waar alle treinstations en belangrijke knooppunten van het openbaar vervoer deel van uitmaken.
- De gemeente vergroot de Park & Ride-mogelijkheden. Voor reizigers die verder gaan met het openbaar vervoer worden de P&R-faciliteiten gratis.

Groen Arnhem

Een groene omgeving draagt in belangrijke mate bij aan een gezond en prettig bestaan voor mensen en dieren. In een groene gemeente besparen wij energie, hoeven we in de zomer niet te vluchten voor de hitte van opgewarmd beton en hebben we minder last van wateroverlast bij hevige regenval.

Wij hebben méér natuur nodig in plaats van minder. Door te investeren in groen in en rond de woonkernen, door groene gebieden waar mogelijk met elkaar te verbinden en met de omringende natuur, door biodiversiteit te bevorderen krijgt Arnhem een natuurlijker karakter. Arnhem heeft veel mooi groen dat behouden moet blijven. Arnhem gaat zich inzetten om weer 'de groenste stad van Europa' te worden.

Natuur behouden en verbinden. Groenstroken, sloten, plassen, parken en natuurgebieden zijn belangrijk voor de leefbaarheid. De Partij voor de Dieren geeft natuur de prioriteit die zij verdient.

- Bouwen in groen wordt duurder dan bouwen in rood (versteend gebied). Het gemeentebestuur geeft slechts toestemming voor bouwen in het groen als er op kosten van de projectontwikkelaar natuur voor terugkomt die in omvang driemaal zo groot is en van een betere ecologische kwaliteit dan het gebied dat verloren gaat. De nieuwe natuur wordt gerealiseerd en beoordeeld door een onafhankelijke commissie van ecologen voordat het bouwproject start.
- Meinerswijk blijft groen. In het uiterwaardengebied Stadsblokken wordt niet gebouwd.
- De gemeente verkrijgt via jaarlijkse inventarisaties zicht op de aanwezigheid en verspreiding van dieren en planten. De gemeente stemt haar groenbeleid af op de resultaten van deze inventarisaties.
- De aanleg van natuurspeelplaatsen, schooltuinen en groene schoolpleinen wordt gestimuleerd en ondersteund.
- In projecten waarbij de gemeente opdrachtgever is worden natuurdoelstellingen gesteld, zoals de aanleg van groene daken, bomen en struiken in de straat, nestgelegenheid voor dieren en natuurspeelplaatsen voor kinderen. Dergelijke natuurdoelstellingen worden ook opgenomen in de bestemmingsplannen.
- Het kappen van bomen, het maaien van walkanten en het uitbaggeren van sloten vindt alleen plaats wanneer

vrij levende dieren hierdoor niet verontrust of gedood worden.

- Groene gebieden in de stad worden meer met elkaar verbonden en met de natuur buiten de stad. De gemeente zorgt bij drukke wegen voor de aanleg van oversteekplaatsen of ondertunneling voor dieren, bijvoorbeeld aan de Arnhemse Allee, dicht bij de Paasberg en in de wijk Monnikenhuizen.
- Arnhem stimuleert het opzetten van volkstuintuinen met de inzet van wijkorganen of scholen.
- Het plaatsen van vleermuiskasten en nestkasten voor vogels wordt gestimuleerd.

Meer natuur in de straat. Mensen met natuur in hun directe omgeving voelen zich prettiger, zijn minder vaak ziek en hebben meer binding met hun buurt. De aanwezigheid van bijen, hommels en vlinders is een indicatie van de ecologische gezondheid van een buurt. Bomen bieden belangrijke nest- en schuilgelegenheid aan vogels, vleermuizen en andere dieren.

- De gemeente informeert haar burgers over het belang van gifvrij en bij- en vlindervriendelijk tuinieren.
- Burgers worden gestimuleerd om hun tuin natuurlijk in te richten en niet te verharderen.
- De gemeente bevordert de aanleg van geveltuintjes en groene dakterrassen door burgers.
- De gemeente onderhoudt de openbare ruimte zonder gebruik te maken van gif.
- Het aanbod en de diversiteit van pollen voor bijen, hommels en vlinders in het openbaar groen wordt vergroot. Stadstuinen, berm, groenstroken en parken worden ingezaaid met voedingsrijke bloemen.
- De bescherming van bomen wordt geregeld in een bomennota of maakt deel uit van het groenbeleid. Hierin wordt ook opgenomen dat de gemeente terughoudend is met bomensnoei.
- Bomen worden beter beschermd tegen kap; in Arnhem zijn door het afschaffen van de kapvergunning de bomen vogelvrij. De kapvergunning komt terug met aan-

gescherpte criteria waarbij kappen tijdens het broedseizoen niet is toegestaan.

- De gemeente bevordert het herstel van cultuurlandschappen, onder meer door renovatie of aanleg van akkerranden en houtwallen.

Duurzame evenementen. De Partij voor de Dieren vindt dat evenementen een duurzaam karakter moeten hebben. Voor elk evenement wordt een afweging gemaakt, waarbij de belangen van dieren, natuur en milieu zwaar tellen.

- In een parkenbeleid wordt per park en per zone aangegeven hoeveel en welke evenementen er mogen plaatsvinden en hoe de organisatoren naderhand bijdragen aan het herstel van het park.
- Bij het verlenen van een vergunning voor een evenement komen de kosten van het natuurherstel voor rekening van de organisator.
- De gemeente verbiedt het afsteken van vuurwerk door particulieren. Bij evenementen met professionele vuurwerkshows wordt altijd vanuit de gemeente om handhaving van de Flora- en faunawet gevraagd.
- Bij evenementen worden geen ballonnen of lampionnen opgelaten.
- Grootschalige (muziek)evenementen worden bij voorkeur op pleinen of binnen georganiseerd.

Voedsel uit de buurt. De Partij voor de Dieren wil landbouw in en om de stad stimuleren om kinderen én volwassenen weer te laten zien waar voedsel vandaan komt. Van een duurzame boerderij net buiten de stad tot de dakakkers: stadslandbouw is een onmisbaar onderdeel van verantwoorde voedselvoorziening.

De gemeente creëert mogelijkheden om in de stad voedsel te produceren door biologische stadslandbouw. Voor biologische boeren uit de streek wordt het eenvoudiger om hun producten rechtstreeks in de stad aan te bieden.

- Scholen worden ondersteund bij het inrichten van een schooltuin, bijvoorbeeld door grond beschikbaar te stellen, zodat kinderen de kans krijgen om zelf voedsel te telen.
- Gif-intensieve teelt (zoals bollenteelt) wordt geweerd.
- De gemeente wordt gentschvrij.

Diervriendelijk Arnhem

Een diervriendelijke gemeente investeert óók in het welzijn van dieren.

Onder meer door Arnhem zo in te richten dat er plaats is voor dieren, of ze nu

in het wild leven, of bij mensen in huis.

Mensen leven met dieren. In bijna de helft van de huishoudens is een hond of kat onderdeel van het gezin. In totaal leven er bijna 30 miljoen huisdieren in ons land. Huisdieren en andere dieren zijn levende wezens, geen hebbeding, speelgoed of productiemiddel. Ze verdienen daarom onze bescherming. Dat betekent dat ook de gemeente voor hen in de bres moet springen als hun belangen worden geschaad.

De Partij voor de Dieren vindt dat dieren niet zomaar voor alle doeleinden mogen worden gebruikt. De gemeente moet telkens een afweging maken tussen de negatieve gevolgen voor het dier en de belangen van de mens. Mogelijk negatieve gevolgen voor dierenwelzijn moeten daarbij zwaar wegen.

Goede zorg voor huisdieren. De Partij voor de Dieren vindt dat er voor Arnhem een verantwoordelijkheid is weggelegd om een gedegen huisdierenbeleid te voeren.

- Arnhem heft geen hondenbelasting.
- Dierenbeurzen en dierentoonstellingen zijn niet toegestaan.
- Dierenwinkels worden aangemoedigd om te stoppen met de verkoop van dieren. Zij kunnen hun klanten in plaats daarvan naar een opvangcentrum in de buurt doorverwijzen.
- Binnen de bebouwde kom moeten voldoende uitlaapplekken en losloopgebieden voor honden zijn.
- Bij het aanwijzen van locaties voor hondenlosloopgebieden of uitlaapplekken wordt rekening gehouden met de natuurwaarden van de betreffende locatie, waaronder de in het wild levende dieren. In of nabij de Natura 2000-gebieden worden geen hondenlosloopgebieden gecreëerd.
- In haar beleid voor minima neemt Arnhem op dat mensen met een krappe beurs aanspraak kunnen maken op een tegemoetkoming bij noodzakelijke dierenartskosten.
- Bij kades, grachten, vijvers en sloten, worden voorzieningen getroffen zodat te water geraakte dieren een kans hebben om aan de kant te komen.

Ondersteuning opvangcentra. De opvang van zwerfend aangetroffen dieren is een wettelijke taak van de gemeente. Ondanks die wettelijke zorgplicht hebben de meeste dierenasielen moeite om het hoofd boven water te houden, de inzet van vele hardwerkende vrijwilligers ten spijt.

- De gemeente draagt bij aan de opvang en het vervoer van in het wild levende dieren indien deze door bijvoorbeeld verwondingen verzorging nodig hebben.
- De gemeente Arnhem ondersteunt het initiatief in de gemeente Renkum voor het vestigen van een fauna-opvang.
- Er worden afspraken gemaakt met buurgemeentes voor een efficiënte, regionale samenwerking op het gebied van dierenopvang.
- Om identificatie van (zwerf)dieren te vergemakkelijken stimuleert de gemeente het chippen van katten en honden.

Vee-industrie aan banden. De Partij voor de Dieren vindt dat er een einde moet komen aan de vee-industrie. Minder dieren in de intensieve veehouderij betekent minder problemen voor natuur, milieu, mens en dierenwelzijn. De gemeente staat geen intensieve veehouderijen toe. Bestaande bedrijven mogen niet uitbreiden.

- De gemeente stelt strenge stank- en geluidsnormen op en handhaaft deze. Er komen geen mestvergiftingsinstallaties.
- De gemeente controleert frequent of de bedrijven voldoen aan alle geldende regels en treedt bij overtredingen direct handhavend op.
- De gemeente verplicht bedrijven om stallen en dierverblijven brandveilig te maken.
- In bestemmingsplannen worden biologische landbouwbedrijven en veehouderijen bevorderd.
- De gemeente bevordert de weidegang voor landbouwhuisdieren. Voor dieren in de wei komt er beschutting in de vorm van schuilstallen, bomen en hagen.

Dierentuinen krijgen een andere functie. De Partij voor de Dieren pleit ervoor om de functie van dierentuinen te wijzigen. Het welzijn van het dier staat voor ons boven de wens van het publiek om de dieren goed te kunnen zien.

- Burgers' Zoo moet vooral bijdragen aan (tijdelijke) opvang voor exotische dieren die zich niet in hun oorspronkelijke leefgebied kunnen handhaven of daarin niet teruggezet kunnen worden. Tevens kan Burgers Zoo een rol spelen in de tijdelijke opvang van gewonde inheemse dieren.
- De huisvestingseisen moeten erop gericht zijn de natuurlijke leefomstandigheden zoveel mogelijk te benaderen.

Welzijn centraal in kinderboerderijen. Kinderboerderijen kunnen pas een educatieve functie hebben als kinderen er leren hoe ze met dieren om moeten gaan. Het welzijn van de dieren moet vooropstaan. De gemeente stelt strenge eisen aan het welzijn van dieren in kinderboerderijen. Dieren worden in staat gesteld hun natuurlijke, soortspecifieke gedrag uit te oefenen.

- Er wordt een strenger fokbeleid ingesteld.
- Dieren worden niet afgevoerd naar de slacht.
- Het fokbeleid van kinderboerderijen wordt aangepast aan de huisvestingscapaciteit.
- Een kinderboerderij dient te beschikken over een gediplomeerde dierenverzorger of toezichthouder.

Grenzen aan diergebruik. Het welzijn van dieren laat bij volksspelletjes, kunstuitingen, evenementen, circussen en levende kerststallen vaak te wensen over. Dieren worden veel vervoerd, hebben gebrekkige huisvesting en lijden onder stress bij het evenement. De Partij voor de Dieren wil af van het misbruik en doden van dieren omwille van traditie, vermaak en mode.

- De gemeente verleent geen vergunning voor het gebruik van dieren of het tentoonstellen van dieren bij manifestaties, voor volksvermaak of bij artistieke evenementen. Ook voor dieren in kerststallen wordt geen vergunning verleend.
- In afwachting van landelijke wetgeving die het gebruik van wilde dieren in circussen verbiedt, worden door Arnhem alleen circussen zonder dieren uitgenodigd.
- De gemeente draagt niet financieel bij aan evenementen of modeshows waar bont wordt gebruikt of geshowd en faciliteert deze ook niet. Het gemeentebestuur roept winkels op om geen bont of angorawol meer te verkopen.

In het wild levende dieren met rust laten. Jacht en hengelen verstoren het evenwicht in de natuur en zijn zeer dierenvriendelijk. In het wild levende dieren moeten zo veel mogelijk met rust worden gelaten.

- In het wild levende dieren worden niet gedood. Als er dringende redenen zijn om een dier te doden, bijvoorbeeld omdat het dier lijdt, ligt de beslissing en de uitvoe-

ring bij de overheid.

- De gemeente staat geen jacht toe op haar gronden.
- De gemeente gaat het hengelen ontmoedigen en waar mogelijk verbieden.
- Het uitzetten van exotische vissen, zoals de forel, wordt verboden.
- Het gebruik van prikkeldraad in natuurgebieden wordt niet langer toegestaan. Het aanwezige prikkeldraad wordt verwijderd.

Preventie in plaats van bestrijding. In plaats van bestrijding van dieren die overlast zouden veroorzaken, kiezen we voor preventief beleid.

- Er komen deugdelijke afrasteringen van wegen voor zwijnen en herten, bijvoorbeeld bij Schaarsbergen. Op wegen door natuurgebieden geldt een nachtelijke snelheidsbeperking.
- Ganzen worden met niet-dodelijke middelen geweerd uit graslanden gelokt naar aantrekkelijk gemaakte gebieden, zoals waterrijke natuurterreinen, dijken en ongebruikte stroken langs onverharde wegen.
- Met preventief ruimtelijk beleid wordt voorkomen dat ganzen overlast geven op plaatsen waar hun aanwezigheid gevaarlijk zou kunnen zijn. Slaap- en foeragegebieden worden dicht bij elkaar gesitueerd.
- De gemeente gaat eventuele overlast van dieren tegen met preventieve maatregelen in nauw overleg met dierenwelzijnsorganisaties en terreinbeherende organisaties.
- Projecten waarbij verwilderde huiskatten worden gevangen, gecastreerd en teruggeplaatst worden geïnitieerd en krijgen financiële ondersteuning.
- Een beter afvalbeleid beperkt het voedselaanbod voor dieren in bewoond gebied en voorkomt zo mogelijke overlast.

Zorgzaam Arnhem

Een zorgzame gemeente maakt zich sterk voor vitale en kwetsbare waarden. Wat de gemeente doet – of niet doet - heeft direct invloed op mensen, dieren, natuur en milieu. De gemeente is beheerder van maatschappelijke voorzieningen die essentieel zijn voor een samenleving waarin burgers zich kunnen ontplooiën en hun talenten tot bloei komen – zonder dat dit ten koste gaat van anderen.

De komende jaren krijgt de gemeente er teveel taken bij op het gebied van sociale zorg, zoals de jeugdzorg en de wet maatschappelijke ondersteuning. Tegelijk is er vanuit het Rijk steeds minder geld voor beschikbaar. De Partij voor de Dieren wijst de bezuinigingen en het afwentelen van landelijke taken op de gemeentes af.

Veel mensen vestigen hun hoop op lokale initiatieven vanuit de burger zelf. Vaak zijn ze hun vertrouwen in de politiek kwijtgeraakt. De gemeente kan positieve, concrete oplossingen voor de burger en de directe leefomgeving ondersteunen. Denk aan initiatieven als gemeenschappelijke, lokale, groene energieopwekking en zorg in de buurt. De gemeente moet het budget en de instrumenten hebben om de verbetering van kwaliteit van leven voor haar burgers te ondersteunen. De menselijke maat is belangrijk in Arnhem. Burgers krijgen de kans hun eigen initiatieven te ontplooiën en de gemeente geeft indien nodig ruimte en ondersteuning.

Zorg op maat. De Partij voor de Dieren vindt het belangrijk dat zorg voor ouderen, mensen met een beperking, zorgbehoevenden en kinderen in de eigen wijk kan plaatsvinden. Dit stimuleert de sociale samenhang en gaat eenzaamheid tegen. Aandacht voor gezonder eten en meer beweging kan helpen om ziekte en ongemak te voorkomen en draagt zo bij tot het terugdringen van de zorgkosten.

- De gemeente stimuleert een gezonde leefwijze en zet zich in voor een gezonde en groene leefomgeving bij zorginstellingen, zoals de plannen voor miniatuinen aan de Mooie Weg waar verschillende zorginstellingen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek willen bieden.
- Initiatieven die gericht zijn op preventieve gezondheidszorg, zoals het voorkomen van eenzaamheid bij oude-

ren, krijgen gemeentelijke steun. Welzijnsvoorzieningen en -initiatieven in iedere wijk worden in kaart gebracht en gestimuleerd.

- Arnhem zorgt ervoor dat alle openbare voorzieningen optimaal toegankelijk voor rolstoelgebruikers, blinden en slechtzienden worden gemaakt. De gemeente neemt in de taxiverordening op dat hulphonden moeten worden toegelaten in taxi's.
- Verpleegkundigen en verzorgenden trainen en begeleiden mantelzorgers en zorgvrijwilligers in de wijk.
- Wmo-aanvragen (ondersteuning voor mensen met een beperking) voor hulp- of therapiedieren worden mede getoetst aan vooraf opgestelde dierenwelzijnsnormen.
- Wanneer Arnhem vanaf 2015 verantwoordelijk wordt voor de uitvoering van de jeugdzorg, neemt zij deze verantwoordelijkheid zeer serieus. Kinderen, jongeren en gezinnen die dit nodig hebben wordt passende en toegankelijke zorg geboden.
- Arnhem stimuleert de bouw van meergeneratiewoningen zodat jongeren met een beperking of ouderen zelfstandig kunnen wonen met hulp van hun familie.
- De gemeente helpt ouderen en zorgbehoevenden die naar een zorginstelling verhuizen om hun huisdier mee te nemen, tenzij dat niet in belang van het dier is. Informatie over wooncentra voor ouderen waar huisdieren worden toegelaten wordt opgenomen in de gemeentegids.

Gelijke kansen. De Partij voor de Dieren vindt dat de gemeente een belangrijke taak heeft in het waarborgen van de gelijkheid van burgers. Er moet met kracht worden opgetreden tegen alle vormen van discriminatie. Burgers moeten ervan uit kunnen gaan dat de gemeente hun privacy waarborgt.

- Arnhem investeert in de emancipatie van lesbiennes, homo- en biseksuelen en transgenders (LHBT'ers) op scholen, bij sportverenigingen, zorginstellingen en in multiculturele en religieuze kringen.
- De gemeente accepteert geen weigerambtenaren.
- Voor demonstraties naar aanleiding van actuele gebeurtenissen wordt de aanmeldtermijn verkort.
- De aanmeldingsplicht voor kleine demonstraties wordt afgeschaft.
- De burger krijgt meer inspraak. Het raadgevend referendum krijgt een plaats bij belangrijke besluiten.

Veiligheid. De Partij voor de Dieren wil een samenleving waarin iedereen vrij is om zijn eigen leven te leiden. Maar de vrijheid van de een mag niet ten koste gaan van andere mensen of van dieren, natuur of milieu.

- Er komt een lokaal meldpunt waar misstanden op het gebied van natuur en milieu ook anoniem gemeld kunnen worden.
- De gemeente biedt laagdrempelige toegang tot crisisopvang bij huiselijk geweld. Omdat dierenmishandeling vaak voorafgaat aan huiselijk geweld komt er een meldpunt voor beide vormen van geweld.
- Toezicht, handhaving en vervolging bij dierenwelzijns-, natuur- en milieuzaken staan standaard op de agenda in het driehoeksoverleg tussen burgemeester, Openbaar Ministerie en de politie.
- De gemeente zet cameratoezicht alleen tijdelijk in en pas nadat een rechter het gebied heeft aangewezen als risicogebied.
- Preventief fouilleren mag uitsluitend als tijdelijke maatregel en bij (aangetoonde) grote risico's op geweld of ordeverstoringen. De resultaten worden na elke maatregel geëvalueerd.
- Gedwongen prostitutie en mensenhandel worden hard aangepakt.
- De verkoop van softdrugs in coffeeshops is toegestaan. De overheid licht burgers voor over de gezondheidsrisico's bij het gebruik van softdrugs.

Talenten benutten. Het toegenomen werktempo en de noodzaak om voortdurend te moeten presteren leiden tot stress. Niet alle werknemers kunnen of willen de economische wedloop bijbenen. Mensen met een beperking zijn extra kwetsbaar. De gemeente voorkomt dat mensen buiten de boot vallen en helpt bij het vinden van werk.

- Bij- en herscholing worden aangemoedigd en gefaciliteerd door de gemeente, ook door het aanbieden van stageplaatsen.
- Mensen die langdurig werkloos zijn worden gestimuleerd om maatschappelijke taken te vervullen.

- De gemeente voert een beleid om ook mensen met een (arbeids)beperking in dienst te nemen.
- Sociale werkplaatsen, zoals Presikhaaf Bedrijven, blijven behouden zodat mensen dicht bij huis werk kunnen doen, op hun eigen niveau en met goede begeleiding.
- Jongeren zonder baan werken aan betere kansen op de arbeidsmarkt in werkgelegenheidsprojecten in onder meer de zorg en biologische (stads)landbouw.
- Uitkeringsregels worden zodanig aangepast dat werklozen vrijwilligerswerk kunnen doen en stage kunnen lopen, ook als deze activiteiten niet direct gericht zijn op een terugkeer naar de arbeidsmarkt.

Cultuur en onderwijs. Scholing draagt bij aan de persoonlijke ontplooiing van mensen. Cultuur zorgt voor een verrijking van het leven. Beide staan voor de immateriële waarden die de Partij voor de Dieren belangrijk vindt.

- De gemeente stimuleert dat basisscholen en middelbare scholen aandacht besteden aan natuur, milieu en dieren(welzijn).
- Arnhem investeert in maatschappelijke voorzieningen zoals sportaccommodaties, schoolzwemmen en sportlessen en in culturele voorzieningen zoals bibliotheken, musea en poppodia.
- De sloop van (cultuur)historisch waardevolle panden dient voorkomen te worden. Arnhem bevordert herbestemming van monumenten, zoals is gebeurd met de Skate-kerk en de Saksen Weimar- en Menno van Coehoornkazerne.
- De huidige nieuwbouwplannen voor het kunstencluster gaan niet door. Bestaande panden bieden voldoende mogelijkheden voor het Museum der Moderne Kunst en het Filmhuis om hun bestaan te garanderen.